

gali, kadar se je kaj nespodobnega v šoli zgodilo, od česar pa deležniki nič nočejo vediti? Kako ravnati z otrokom, od kterega je pričakovati, da vkljub vsemu kaznovanju iz prevzetnosti ali svojeglavnosti resnice ne bo povedal. Vzemimo to oboje pod eno, ker mislimo, da se mora obakrat po enem načelu ravnati. Če učenik kaj takšnega zapazi, naj pusti to reč za en čas, pa ne tako, kakor da bi tukaj nič storiti ne mogel. Naj reče naravnost: Govorili bomo od tega drugi pot. — Na skrivnem naj pa oprašuje in opazuje, kaj delajo in govoré tisti, ki jih to zadeva, in skoraj bo vselej tako srečen, da bo kaj gotovega zvedel. Lažnjivcov naj pa nikar dalje ne izprašuje, ampak naj jih prepriča, in v tem podučí, da resnica nikoli ne ostane prikrita. Zanesljivo jih potem more kaznovati.

Če boš tako ravnal, resnični in odkritoserčni bodo tvoji učenci. Ako je pa kakšen otrok tako svojeglaven in terdovraten, da ne neha lagati, pa tudi nikar ne nehaj kaznovati ga. Zraven tega pa Boga prosi za takšno zgubljeno dušo, ki naravnost v pogubo dere.

Nekteri skušeni odgojitelji tudi svetujejo za takega otroka očitno v šoli moliti, dasiravno ne imenovati, koga da mislijo. To se nam ravno nič čudnega ne zdi, ker le Bog sam more predelati človeško serce. Bog pa hoče, da ga prosimo.

Ako se bomo omenjenih vodil deržali, marsikterega bomo od pota pogubljenja odvernili; pogubljen bo pa le tisti, ki sam hoče tako imeti.

— k.

Iz zgodovine kerščanske ljudske šole.

(Dalje.)

Imamo pa tudi gotove dokaze. Še v prvi polovici 15. stoletja, ko že dalj časa odgojenje ni bilo tako dobro kot v 13. stoletju, potuje med drugim tudi Talijan Aeneas Sylvius Piccolomini (pozneje papež Pij II.) po nemških deželah, in hvali posebno šole, da ne najde na Nemškem kar nič barbarskega *) razun domačega jezika. Kako se tedaj more opravičevati tisto zeló razširjeno vpitje, da je bil srednji vek barbarski. Srednji vek je imel svoje pomote, kakor jih ima vsaka doba; ljudje pa v 12. in 13. stoletju gotovo niso bili nevedni in brez poduka.

*) Barbari bili so pri starih Rimljanih in tudi tukaj pri Eneju vsi tisti inostranski, ki niso imeli rimske omike in izobraženja.

Ali v 14. in 15. stoletju se je zopet vse in povsod na slabeje obračalo. Odkar so jenjale križanske vojske, je družina človeška neznano divja postala. Žlahtni vitezi, ki so večkrat zavoljo prevelike zapravljivosti ubožali, orožja pa vajeni bili, začeli so naj pred po Nemškem, ker toliko let ni bilo krepkega vladarja, pota oblegovati, in so tudi pozneje, ko je cesarska oblast čedalje bolj pešala, po divjaško ropali. Kakor je bilo na Nemškem, tako je bilo v tistih dneh kmali povsod. Bojevali so se naj poprej z bogatimi kupci. Prepirali so se pa vitezi tudi med sabo in s svobodnimi mesti po deželi; poslednjič so se pa bojevali vse navskrižem. Kristjani postali so zopet sirovi in malovredni. Povsod je bilo slišati rožljanje orožja, pa žalostnega zdihovanja čulo se je povsod od silne pijanosti in od nesramnega govorjenja, od nevednosti in velike razuzdanosti. Še strašna šiba božja, — črna kuga, ki se je od izhoda po zahodu širila, in kervave domače vojske ljudstva niso zdramile. Kazalo se je, da bo še huje, ko je strašni angel morije cvetečim mestom in prostranim krajem prebivavce pomoril in raztergal vse vezi družinske. Kaj ni bilo več Gregorja in duhovščine, ki bi se bila poganjala za omiko in pravnost? Od kar je Bonifaci (1303. l.) tako žalostno sklenil, zgubili so papeži svojo veljavo, ki je dosedaj vse v strahu obderževala skori 70 let. Papežem, ki morajo le za Francijo delati in so tedaj v sovraštvu s celim svetom, ugovarjati so začele ljudstva. Sramotivno hlapčevstvo neha; zvari se pa iz njega razkolništvo, ki pol stoletja cerkev neusmiljeno rani. Kerščanski svet se razcepi v dve, enkrat še celó v tri stranke; zmerjanja in pripiranja pa ni konca, ne kraja. Tudi ta stiska preneha. Z ozirom na vnanje okoliščine stavili so za papeže može, ki so bolj znali varovati svetno rimsko oblast, kakor pa čast kerščanske cerkve; potrebovali so v političkih homatijah tistega časa premedenega zavijona Aleksandra VI., v vojskinem hrupu naslednjih dni pa hrabrega vojaka Julija II., ki sta osebno sveti cerkvi zbudila veliko nasprotnikov. Po deželah kerščanskega sveta so pa delali, kar se je poljubilo. Otroci knezov — desiravno so večkrat poklicani bili za duhovski stan — polastili so se škofijskih sedežev kot dedne lastnine za svojo rodovino, in pojedini je več škofij vladal. Kdo se bo tedaj čudil, da so pri teh okolistavah katedralne šole, kjer so še bile kot duhovske semenišča, čedalje bolj pešale, da je nevedna nižja duhov-

ščina v vesoljnem potopu tudi tu in tam poplavljená bila, da je po samostanih tu in tam red pešal in višji učenost zaspala, da v mnogih krajih duhovskega stanu niso nič kaj spoštovali. Boljši duhovni pastirji, katerih je bilo gotovo še veliko število in redovniki, naj bolj pa verli bogoslovci obvarovali so svet občnega pogreznjenja; kmali pa stopi nov nevarin sovražnik — humanizem — na noge. Imenovani niso mogli poterediti početja ljudi, ki so iskali svojega izveličanja po bukvah starih ajdov, v nemar pa puščali vse drugo, pa tudi kerščansko. Vname se huda peresna vojska; pravice in laži so se posluževali, da so duhovščino še bolj počernili kakor je bilo resnično. Kaj pa je nasledovalo iz vsega tega? Ljudstvo se je čedalje bolj na hudo obračevalo, šole so voditelji zanemarjali, ali pa jih je ljudstvo v nevednosti in samopašnosti oterpnjeno popuščalo. Goreči škofje in pobožni menihi sicer še veliko storé za ljudsko odgojenje, desiravno novega nič ne vpeljejo, temuče le staro ohranjujejo. Tudi neverskih ljudstev usmilujejo se v tistem času. Pridobljeni so bili za kerščansko omiko in izobraženje Litvani (1386. l.), veliko Laponcov na visokem severju in Mavri na daljnem jugu, pa tudi še veliko prebivavcov na zahodnih afrikanških bregovih. Še celó nova družba v podučevanje ljudstva vstane v tistih vihnih časih. Gerardus Groote (1340. l.) rojen v Deventer-u vpeljal je zavod bratov skupnega življenja (imenovanih Hieronymianov). Bratje so bili iz prvega neduhovni, potem svetni duhovni, po pravilih sv. Avgústina, ter so podučevali naj poprej revne otroke v vednostih za vsakdanje življenje naj bolj potrebnih, ter so vse opuščali, kar človeka ne zboljša. Razprostirale pa so se hitro njihove šole ter se razširjale posebno po severni in severnozpadni Nemčii. Na jugu pa so zedinovali se tudi svetni učeniki v družbo: Oratorium božje ljubezni, in na Laškem je okoli 3000 učenikov mladosti boljši pot nastopovalo. Splah pa so želeli vsi boljši ljudje tistih časov prenarredbe pri poglavarju in podložnih, pred vsem pa pri duhovščini. Ta glasni klic razlegal se je do papeževega prestola. Ali kaj pomaga vse to? Gregorja in Inocencija ni bilo več! Poskušali so to doveršiti po cerkvenih zborih. Bog pa je pripustil, da tudi tukaj niso nič opravili. Prišli pa so nepoklicani od vseh strani, ter so prenarajali na svojo roko. Namesto da bi pa bili prah od svete cerkve odmetali, jeli so razruševati njene stebre in podpore.

Poskušali so že to v 13. stoletju tako imenovani čisti *); krivoverci, v svojem nauku zelo ločeni, složni le v tem, da so se bojevali zoper pravo cerkev Jezusovo. Namesto kaj popraviti, so le razdevali. Bili so sicer zaterti; ostalo jih je pa nekaj, ki so se potaknili po Piemontu in Pemske. V začetku 15. stoletja tam nastopi Janez Hus († 1415. l.), ko je sploh vse živo čutilo potrebo prenaredbe, ter si prederzne na svojo roko zopet prenarejati. Namesto pa, da bi bil kaj popravit, zbudi kervavo mednarodno vojsko. Stoletja komej zamorejo popraviti, kar se je tam razdajalo v dvakrat desetih letih. Verh tega pa sprejme še pražko vseučilišče krivo vero, in duhovniki svoji veri zvesti nočejo iz takih šol učenikov. Mislili so, da je boljši, da otroci manj znajo, kakor pa, da bi se v naukih sv. vere spridili. Tako nastopi med tem, ko so se po celem kerščanskem svetu ljudje ruvali, 16. stoletje.

Tedaj nastopi pa na Saksonskem l. 1517. Martin Luter; z njim vred pa cela truma pridnih pomagačev, ali pa mojstrov na svojo roko, ki so iskali prihodkov in žen. Podpiral jih je po eni strani cerkveno-sovražin duh imenitnih tega sveta, po drugi strani pa nevednost ljudstev, ki niso razločili resnice od laži. Leta in leta so podirali pa nikjer postavljali, tedaj niso vstanovili nove cerkve, ampak le protestantizem — zanižanje vsega cerkvenega življenja. Tudi temu početju po pravici odrečemo, da bi bilo ljudsko odgojenje pospešilo. Kdo neki ne pozná kervave črne vojske, ki je vsled protestantizma vstala na Nemškem in drugih vojska, ki so se zbudile po celem kerščanskem svetu.

(Dalje prih.)

0 vprašanjih pri letošnjem konz. spraševanju.

Pri letošnjem konz. spraševanju je bilo 21 začetnih učiteljev, kateri so dobili sledečih 16 vprašanj na izbero tako, da naj bi jih vsak polovico odgovoril in sicer razun prvega, (ki bi se moralo po nemški izdelati), naj bi se poljubno po slovenski ali nemški izdelovale. Bile so te le:

1. *Učitelj piše svojemu prijatlu o prijetnostih in neprijetnostih svoje nove službe, in pové nekaj zastran poslednjih, kako se nadja, da jih bo kmali odpravil.*

*) Katzer pozneje ketzer = krivoverci.